

Statsborgerskap

Matens verden

Har du alltid bananer hjemme, uten at du har sett et banantre i nærheten? Dette skyldes det faktum at mye av maten vi spiser ikke er dyrket i regionen vår! Faktisk har det vi spiser mye mer innvirkning på verden enn bare direkte på oss!

Er du nysgjerrig på å se det store bildet? Eller, som man sier på tysk, å «se bortenfor kanten av tallerkenen»? Så, la oss starte!

Kunnskapsområde	Samfunnsopplæring, helse, sosiale studier og samfunnskunnskap
Tema	Miljø
Tid beregnet	2 t 45 m
Læringsmål	Hvis du går gjennom hele denne læringsenheten, vil du • lære om mathandel og matsvinn • lære om hvor ulike matvarer kommer fra • lære om distrikts- og sesongvariasjoner til matvarer • lære om bærekraftig matproduksjon

Oppvarming

Hva vet du om den globale matindustrien? Svar på disse spørsmålene med kompisen din.

1. Hvor mange typer bananer finnes det?

- a 1
- b 25
- c over 500

2. Store deler av regnskogen hogges ned for å gi plass til soyaåkre. Hva er hovedgrunnen til at det er et stort behov for soyabønner?

- a at stadig flere spiser vegetarisk og vegansk
- b at det brukes som dyremat i kjøttproduksjon

3. Hvor kommer poteter opprinnelig fra?

- a Kina
- b Tyskland
- c Peru og Bolivia

4. Hvor mange hektar (1 hektar er på størrelse med 1 fotballbane) i Costa Rica brukes til dyrking av ananas?

- a det vokser ikke ananas i Costa Rica
- b 540
- c 54.000

5. Hvor mye mat kastes over hele verden per år?

- a 13 millioner tonn per år
- b 130 millioner tonn per år
- c 1,3 milliarder tonn per år

6. Hvor mye av det kastes hjemme?

- a 1/3
- b 1/10
- c 1/30

Lære

1

Trinn 1

Hva tror dere begge er virkningene av global matproduksjon på:

- a mennesker?
- b biologisk mangfold og natur?
- c klima?

Gjør en idémyldring på hvert av de tre punktene: Ta et ark og skriv ned alle ideene som dukker opp!

Når dere er ferdige, kan dere sammenligne svarene deres med denne informasjonen:

Påvirkningen global matproduksjon har på mennesker

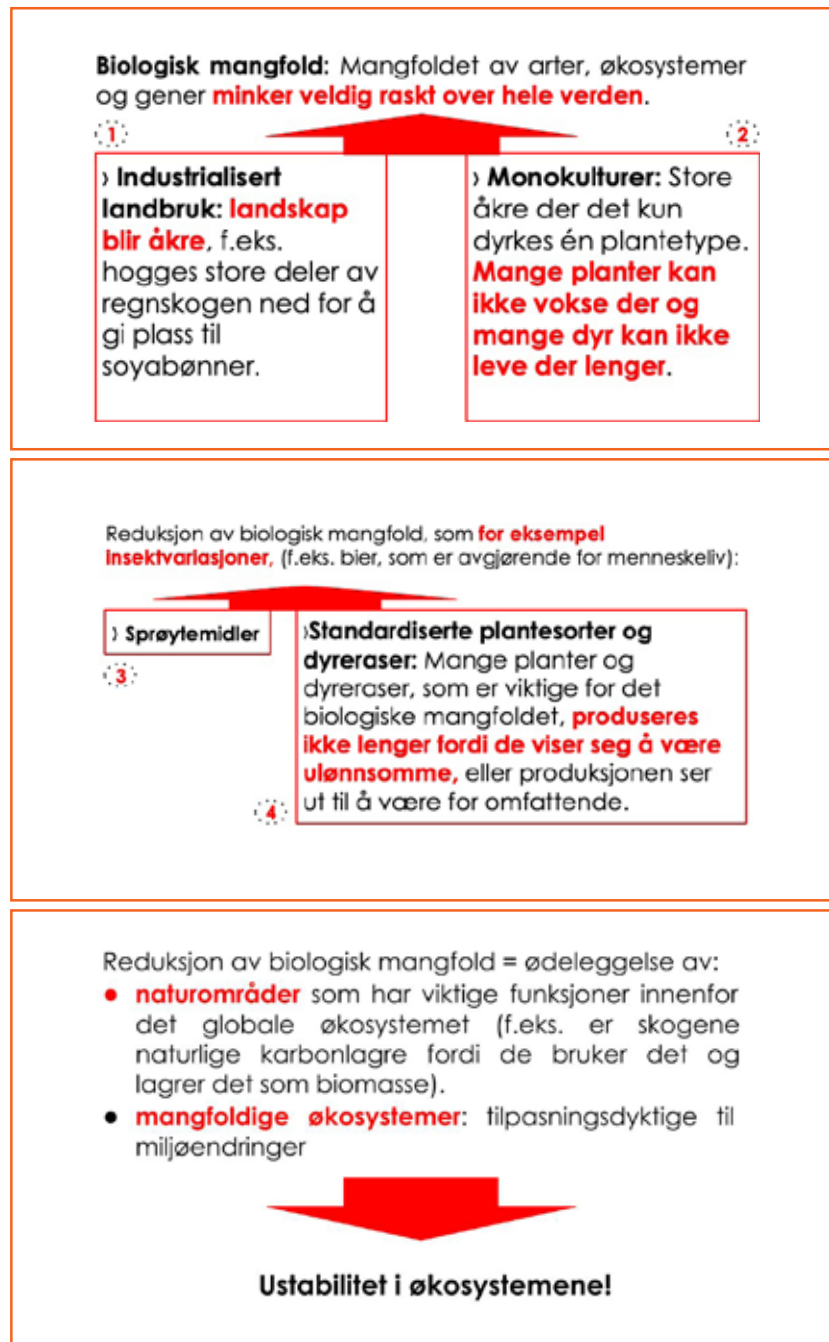
› **Landran ("land grabbing")**: Utenlandske selskaper kjøper eller leier landområder i det globale sør, for eksempel for å produsere mat. Småbønder blir ofte **fratatt både landområder og levebrød**.

› **Utnyttelse av mennesker**: Ved å fokusere på å maksimere profitt utnytter mange store selskaper de lokale og mindre handelskjedene, og tilbyr **ikke sunne og rettferdige arbeidsforhold eller rettferdig betaling til sine arbeidere**.

› **Prisstigning for lokalbefolkningen**: Når produkter blir populære i rikere land, f.eks. Quinoa, tjener produsentene mer hvis de selger dem til utlandet. Produktet **blir dyrere på det lokale markedet**. Lokalbefolkningen mister tilgangen til mesteparten av sin tradisjonelle ernæring.

› **Kjedelig på smak**: Siden **bare noen få avlinger og husdyr** er motstandsdyktige mot skadedyr, **utgjør de en høy prosentandel av det som produseres**. Dette fører til ensformighet i matbutikkhyllene og på tallerkenene våre.

Påvirkningen global matproduksjon har på biologisk mangfold og natur

Påvirkningen global matproduksjon har på klimaet

Industriell matproduksjon fokuserer på **billig** produksjon i **store mengder**.

Mattap: i tidlige stadier av produksjonen som høsting, lagring og transport.

Matavfall: matvarer blir kastet av matbutikker, supermarkeder og forbrukere.

Den industrielle matproduksjonen forårsaker **avlingstap:** **klimaendringer påvirker småbønder mest**, spesielt i Afrika sør for Sahara og Sørøst-Asia.

Trinn 2

Gjett **a)** opprinnelsen og **b)** den største dyrkingen i dag av **1)** mandel, **2)** eple og **3)** kakao. Skriv dem ned **1a), 1b), 2a), 2b), 3a), 3b)**.

Når dere er ferdige, sjekker dere om de er riktige (klikk her) og går til neste spørsmål:

Hvor kommer disse produktene fra i din lokale matbutikk?

Gjett nå og sjekk neste gang du går dit!

Trinn 3

For å motvirke virkningen av global mathandel prøver noen mennesker å kjøpe så mye «regionale produkter» som mulig, det vil si produkter som vokser i deres område.

Samfunnsstøttet landbruk (Community-supported agriculture / CSA) blir mer og mer populært: Bøndene mottar et fast beløp* hver måned fra medlemmene i gruppen, og de deler avlingen med dem. Dette gjør at bonden kan dele risikoen ved innhøstingen, mens folket i byen får smakfull regional mat og også muligheten til å **være bonde for en dag** og hjelpe til på landsbygda.

Tenk dere nå at dere er medlem av en gruppe som CSA: Hvilke produkter vil du få på denne tiden av året?

Prøv å gjette og deretter bekrefte, spør folk som kanskje kjenner til eller har en sesongkalender som er spesifikk for deres område!

* Vanligvis organiseres det med en ånd av solidaritet: Hvor mye medlemmene betaler avhenger av pengene som hvert medlem har til rådighet. Den totale summen må stemme overens med det bøndene trenger for å betale deres kostnader og lønn.

Riktige svar

Oppvarming

1c; 2b; 3c; 4c; 5b; 6a

Lære

1a) Vest- og Sentral-Asia (Afghanistan, Iran, Irak og Syria)

1b) USA, Spania, Tyskland, De forente arabiske emirater, Hong Kong, Australia

2a) Sentral og Vest-Asia, senere antikkens Hellas og Roma

2b) Kina, USA, Polen, Tyrkia og India

3a) Sentral- og Sør-Amerika

3b) Ecuador, Elfenbenkysten, Ghana, Nigeria, Kamerun

2

La oss fokusere på matsvinn:

Hva tror dere matbutikker gjør når produktene deres går ut på dato? **De fleste av dem kaster maten.** Som en form for protest har noen begynt med «dumpster diving»: å sjekke søppelet til matbutikker og hente mat som fortsatt er bra! De spiser fersk mat og sparer penger!

Men det er vanligvis ikke en lovlig måte å forhindre matsvinn på.

Den gode nyheten er at noen matbutikker begynner å gi matsvinnet sitt et nytt liv, og donerer offisielt til mennesker eller organisasjoner.

Hvordan håndterer matbutikker og supermarkeder i området deres problemet med matsvinn?

Gå sammen og intervju dem!

Hvis de fortsatt kaster mat, kan dere utvikle ideer om hva dere kan gjøre for å endre situasjonen (f.eks. brev til lederen, strategimøte med en lokal forening som støtter fattige mennesker, en teaterforestilling for å øke offentlig bevissthet om temaet...) og gjør det!

Husk: **Bak alle endringer var det noen som kjempet for dem!**

La oss fokusere på matsvinn:

Skape

På tide å bli aktiv!

1

Plukk sammen én frukt eller grønnsak dere liker, som ikke er regional.

2

Tegn nå ditt produkts reiserute på et verdenskart, fra dyringsstedet og til din lokale matbutikk.

3

Er dere ferdige?

Nå er det på tide å skrive noen nøkkelord knyttet til de ulike påvirkningsfaktorene (mennesker, biosfære & natur og klima) knyttet til produktets produksjon og handel.

Når dere er ferdig, kan dere laste det opp i Arbeidsområdet!

Reflektere

Avslutningsvis, **hva har imponert deg mest ved global matproduksjon?** Hva var nytt for deg, og hva visste du allerede?

Hvordan vil denne kunnskapen påvirke ditt fremtidige forbruk, tror du?

Del tankene dine med kompisen din, og lag et postkort om temaet for å øke bevisstheten til menneskene rundt deg og hele KIDS4ALL-fellesskapet!